

El replegament de l'imperi

Després de Copenhaguen, resulta obvi que el món necessita menys actors i més rellevants

MATEO MADRIDEJOS, periodista i escriptor

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 3.01.10

Al complir-se el primer any de presidència de Barack Obama, la realitat s'ha imposat a la brillantor dels discursos. Les reformes internes i els programes contra la crisi han coexistit amb el malson de l'Afganistan, el pes cada vegada més gran de la Xina en la política mundial, el desafiament terrorista i el debat ecològic, entre altres dossiers que animaran les eleccions del novembre als EUA.

Després d'una crisi que no va ser tan calamitosa com molts presagiaven, i esperant una recuperació que s'augura problemàtica, la geopolítica confirmarà el 2010 que l'Atlàntic cedeix la seva hegemonia al Pacífic, que Europa està en declivi i que l'imperi americà, la hiperpotència única de l'últim decenni, assetjada per una síndrome d'introspecció, inicia un replegament militar, econòmic i diplomàtic de seqüeles imprevisibles. El gendarme està cansat, i al fons de tots els seus conflictes s'hi amaga la ideologia que combat contra el capitalisme: l'islamisme radical. I un atemptat terrorista com els del 2001 arruïnaria qualsevol vaticini.

El despertar de l'Àsia arriba per quedar-se com a signe dels temps. Els xinesos són aquí, a la vella Europa, com a avançada exportadora de *la fàbrica del món*, i les tres economies més fortes –els EUA, la Xina i el Japó– conflueixen a la conca del Pacífic, de manera que les relacions entre Washington i Pequín, el ja famós G-2, segons la sigla encunyada

per Zbigniew Brzezinski, seguiran influint en tots els problemes, participaran en totes les crisis i es podria augurar que dominaran el nou ordre mundial en gestació. *Ximèrica* [Xina i Amèrica] *contra el món*, va titular un diari alemany després del fiasco de Copenhaguen.

Ridiculitzant algunes profecies optimistes, el multilateralisme, tan utòpic com inflat, té plom a les ales. Per això s'imposa una cosmovisió més realista per calibrar els interessos de les potències que competeixen aferrissadament per l'hegemonia econòmica, militar i tecnològica. Després del lamentable espectacle de la cimera de Copenhaguen, resulta obvi que el món necessita menys actors i més rellevants, menys retòrica i més eficàcia, menys histrions i més líders responsables, menys despesa supèrflua i més productivitat, potser més estalvi i menys consum. I reformar els mecanismes de l'ONU.

El replegament serà difícil i toparà amb molts obstacles. L'actuació de Pequín com a banquer de Washington condiona les previsions. Per això Obama vacil·la, perd la iniciativa i es mereix l'epítet d'indecís, ja que va trigar quatre mesos a presentar la seva estratègia a l'Afganistan. El seu estrany discurs d'Oslo, al recollir el Nobel de la pau, va ser més el d'un comandant en cap implicat en molts fronts que el d'un aspirant a un món en pau i «sense armes nuclears». Les guerres poden ser justes –es va vanagloriar– i una potència les ha de lliurar sola o en coalició, perquè l'apaivagament condueix a la impotència, si no al desastre demorat. Les repercussions van ser demolidores: desconcert de l'esquerra, sarcasme dels conservadors.

L'aïllacionisme avança i els EUA descuiden fins i tot el seu pati del darrere a l'Amèrica Llatina, enmig de les fanfarronades circenses d'Hugo

Chávez, però s'esperen eleccions responsables a Xile i al Brasil. «L'Administració d'Obama participa amb desgana en les guerres de l'Iraq i de l'Afganistan», ens instrueix Kenneth Anderson per concretar el replegament, i les enquestes suggereixen que l'opinió no està convençuda de la urgència d'un lideratge global o de la prudència del multilateralisme, dos reclams en retrocés. També dubta que la guerra de l'Af-Pak sigui «una guerra de necessitat», com assevera el president.

Si l'augment de tropes no funciona ni milloren les prestacions del règim de Hamid Karzai, s'intensificarà la polèmica en les eleccions del novembre per renovar la Cambra de Representants i un terç del Senat, decisives per mitigar o exacerbar les tensions de la Casa Blanca amb el Congrés. Llavors sabrem si el liberalisme decau davant l'empenta intervencionista.

Resulta notori que ni tan sols amb 150.000 soldats es podrà guanyar una guerra que ja no és només contra els talibans i Al-Qaida, sinó contra amplis sectors de la població no militant. ¿Tornarem a elucubrar amb el destí de l'Afganistan com a tomba dels imperis? Davant la perspectiva d'una evolució a la vietnamita, que comprendria el Pakistan, electoralment catastròfica, les noves maniobres del general Stanley McChrystal apunten a la promoció d'un acord amb els cacics més mal·leables de la insurgència.

La retirada de les tropes de l'Iraq es preveu per al mes d'agost, però els àugurs no gosen certificar-la. El negoci del petroli va a ritme de subhasta, però les eleccions del febrer poden desembocar en la guerra civil o en la consolidació de la primera democràcia àrab. El disseny d'un Pròxim Orient en pau esdevé una quimera, ja que el conflicte de Palestina gravitarà sobre les decisions de Washington. La baula perduda de Hamàs

a Gaza i el programa nuclear de l'Iran causen tanta alarma com el soroll de botes i avions, encara que l'únic segur és que la negociació està estancada.

No sabem si Obama disposa d'una doctrina per sortir del laberint i abordar els desafiaments. Tot i que a Oslo va donar a entendre que no descarta una guerra preventiva a l'estil de Bush (¿advertència a l'Iran?), el més significatiu radica en la convicció que s'han d'adequar les finalitats als mitjans, segons l'apoteigma de Walter Lippmann; és a dir, que si l'imperi està econòmicament exhaust, ha de limitar els compromisos exteriors. El replegament es considera inexorable perquè les revolucions pendents són irritantment domèstiques. Comença el segon any de «presidència postimperial», com pronostica Fareed Zakaria.

Tot i la retirada dels EUA, Europa està en una posició subordinada i poc disposada a aprofitar l'ocasió. La UE estrena institucions rejuenides, però té malalts crònics; debat sobre els temors d'Euràbia, el terrorisme islamista o l'onada immigratòria, però pateix de falta de voluntat política per a una transformació que realci el seu protagonisme. Ni tan sols és capaç d'estabilitzar les relacions amb Rússia combinant la llibertat amb els negocis, sense sotmetre's al xantatge energètic. Les eleccions del mes de maig a la Gran Bretanya poden empitjorar la situació si triomfen els conservadors.